

การบูรณาการหลักสิทธิเสรีภาพ เสมอภาค  
และภราดรภาพในวิถีทางประชาธิปไตย\*

THE INTEGRATION OF THE PRINCIPLES OF FREEDOM RIGHTS  
EQUALITY AND BROTHERHOOD IN THE WAY OF DEMOCRACY

พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร (อะซิม)

Phramaha Ekkawin Piyaweero (Asim)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์  
Mahamakut Buddhist University Srithammasokrat College, Thailand

พระชินกร สุจิตโต (ทองดี)

Phra Chinnakorn Sucitto (Thongdee)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย  
Mahamakut Buddhist University Mahavajiralongkorn Rajavidyalaya, Thailand

สงคราม จันทร์ทาศีรี

Songkram Chantakiri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทราวดี  
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phetchaburi Buddhist College, Thailand  
E-mail : Ekkawin2555@gmail.com

### บทคัดย่อ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันเป็นระบอบการปกครองสากลที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่มีข้อเสีย น้อยที่สุดในบรรดา รูปแบบการปกครองทั้งปวง ทั้งนี้ เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนี้เป็นการปกครองที่เคารพศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน โดยเป็นการปกครองที่อำนาจในการบริหารเป็นของปวงชนทุกคนอย่างเสมอเท่าเทียมกัน เพื่อประโยชน์สุขที่แท้จริงของประชาชนอันจะเป็นรูปแบบการปกครองที่จัดความขัดแย้งและปัญหาอุปสรรคต่างที่มีปรากฏในรูปแบบการปกครองประเภทอื่น เช่น ปัญหาการผูกขาดอำนาจ การละเมิดสิทธิเสรีภาพและความมั่นคงของประชาชน เป็นต้น ดังนั้น ในวิถีทางประชาธิปไตยฝ่ายบริหารซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจการปกครองแทนประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง จำเป็นต้องบูรณาการประยุกต์หลักการทางประชาธิปไตย 3 ประการ คือ สิทธิเสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพ เพื่อเป็นการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ จัดความขัดแย้งอันเกิดจากการละเมิดสิทธิเสรีภาพ ทางการเมือง เศรษฐกิจ การแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ได้โดยเสรีภายใต้กฎกติกาอันชอบธรรม ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค

\* Received 13 August 2020; Revised 15 December 2020; Accepted 15 December 2020

เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรและสวัสดิการด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าถึงสิทธิการรักษาโรคยาพาธ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น ซึ่งจะเป็นปทัฏฐานให้ประชาชนในประเทศเกิดความรักกันเหมือนพี่ดีกันเหมือนน้องปรองดองกันเหมือนญาติที่เรียกว่าภราดรภาพ

**คำสำคัญ:** การบูรณาการ, สิทธิเสรีภาพ, เสมอภาค, ภราดรภาพ, วิถีทางประชาธิปไตย

## ABSTRACT

Democratic government is a universal regime recognized as the least disadvantage of all forms of government. This is because the government in this democratic system is of equal respect for human dignity. It is the rule that the administrative power belongs to all peoples equally. For the real happiness of the people, this will be a form of government that eliminates conflicts and obstacles that appear in other forms of government such as the monopoly of power, violation of the rights, liberties and security of the people, etc. Therefore, in the democratic way, the administration who uses the administrative power on behalf of the people through the electoral process is imperative to integrate the three principles of democracy: rights; liberties; equality and brotherhood. This is to respect the dignity of human beings, eliminate conflicts arising from violations of rights: political freedoms: economics and free expression of behavior under the law, promote equality in access of resources and welfare such as access to treatment rights, receive equal educational opportunities, etc. This will be the basis for the people in the country to love the same as the good brother, like the brothers, reconciliation like relatives called brotherhood.

**Keywords:** Integration, Right, Freedom, Equality, Brotherhood, The way of democracy

## บทนำ

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยทั้งโดยปริยายและโดยปริญานั้น หากจะให้บรรลุผลสำเร็จเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริงทุกฝ่ายต้องเข้าใจตรงกันว่า ประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยการปกครองตนเองของประชาชนดำเนินการโดยผ่านตัวแทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปทำหน้าที่แทนตนตามระเบียบวิธีที่บัญญัติไว้

ในรัฐธรรมนูญ (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554) ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยจะต้องเข้าใจในหลักการของประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง คือจะต้องเป็นประชาธิปไตยผนวกด้วยธรรมาธิปไตย กล่าวคือ ประชาธิปไตยที่มีกฎกติกาที่ชอบธรรมเมื่อนั้นแล้วอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่า ถ้าประชาธิปไตย หมายถึงประชาชนเป็นเจ้าของนาจอธิปไตย ประชาชนทุกคนก็ย่อมจะมีสิทธิทำอะไรก็ได้ตามอำเภอใจด้วยถือ ว่าตนมีอำนาจความเป็นใหญ่ ดังนั้นจึงมีสิทธิที่จะทำการอันใดก็ได้ แม้การกระทำนั้นอาจเป็นการกระทบกับสิทธิของผู้อื่นหรือละเมิดสิทธิผู้อื่นหรือไม่ก็ตาม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

ดังนั้น ในวิถีทางประชาธิปไตยนั้นจึงจำเป็นต้องมีหลักการหรืออุดมการณ์ทางประชาธิปไตยที่ทุกคนในสังคมจะต้องทำความเข้าใจและยึดถือปฏิบัติร่วมกัน 4 ประการ คือ

1. หลักปัจเจกนิยม (Individualism) ซึ่งเป็นการยอมรับในสิทธิและเสรีภาพของมวลมนุษย์และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพ โดยรัฐจะเข้าไปมีส่วนร่วมหรือแทรกแซงในกิจการของปัจเจกชนให้น้อยที่สุด

2. เสรีภาพ (Liberty) การให้ประชาชนทั้งปวงมีเสรีภาพ เช่น เสรีภาพในการพูด (freedom of speech) เสรีภาพในการตีพิมพ์และโฆษณา (freedom of the press) เสรีภาพในการนับถือศาสนา (freedom of Religion) และเสรีภาพในการชุมนุมอย่างสันติ (freedom of Assembly) เป็นต้น แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ขัดขวางความสงบเรียบร้อยของสังคม

3. ความเสมอภาค (Equality) คือการยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียมกัน จักต้องมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกัน ความเสมอภาคที่เป็นอุดมการณ์พื้นฐานของประชาธิปไตยอันได้แก่ ความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางกฎหมาย ความเสมอภาคกันในโอกาส และความเสมอภาคกันในทางการเมือง

4. ภราดรภาพ (Fraternity) หมายถึงการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตร มีความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติหรือเสมือนญาติหรือพี่น้องกัน (พระมหาปัญญา ปญญาวฑฺฒ (สุขวงศ์), 2556)

สรุปความว่า เมื่อประชาชนในสังคมได้เรียนรู้เข้าใจในบริบทหลักการหรืออุดมการณ์ทางประชาธิปไตยแล้วก็จะเป็นปทัฏฐานให้เกิดการปฏิบัติต่อกันในสังคมได้อย่างถูกต้องตามครรลองการปกครองในวิถีทางประชาธิปไตย

### บริบทของสิทธิเสรีภาพเสมอภาคและภราดรภาพ

ในครรลองการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น เป็นที่ประจักษ์กันมาช้านานว่าจะต้องมีหลักการทางประชาธิปไตยอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1. หลักปัจเจกนิยมที่เคารพในสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน 2. ความเสมอภาค คือการยอมรับในความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนมีอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อยอมรับในความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันแล้วจึงมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในทุกด้านอย่างเท่าเทียมกัน และ 3. หลักภราดรภาพ คือ

การยอมรับนับถือยอมรับร่วมสังคมกันฉันท์ญาติพี่น้องทั้ง 3 ประการนี้ เป็นหลักการทางประชาธิปไตยที่จะขาดเสียไม่ได้ ดังที่พระพุทธศาสนาที่ชาวพระรัตนตรัยไม่ได้ละนั้น ในประเพณีของประชาธิปไตยนั้นจึงถือกันว่า ประชาธิปไตยมีพื้นฐาน 3 ประการ คือ เสรีภาพ สมภาค (ความเสมอภาค) และภราดรภาพ พุทธตามเจ้าของเรื่องเดิมว่า Liberty, Equality, Fraternity (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

ประการที่ 1 คือหลักปัจเจกนิยมซึ่งเคารพในสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์นั้น คือ ระบอบประชาธิปไตยตั้งอยู่บนพื้นฐานการเคารพในสิทธิของปัจเจกบุคคลโดยเชื่อว่า ปัจเจกบุคคลนั้นควรจะต้องมีสิทธิพื้นฐานบางประการทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และด้านส่วนบุคคล เพื่อเป็นปทัฏฐานให้ปัจเจกบุคคลแต่ละคนอยู่ร่วมกันได้โดยที่ไม่ละเมิดสิทธิของปัจเจกบุคคลอื่น ๆ แม้นักประชาธิปไตยจะมีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของการเคารพสิทธิของปัจเจกบุคคล แต่นักประชาธิปไตยแต่ละคนก็ไม่ได้ให้คุณค่าของเสรีภาพส่วนบุคคล และคุณประโยชน์ของหลักความเสมอภาคประการใดประการหนึ่งที่ตรงกัน สิทธิปัจเจกบุคคลนั้นเป็นแบบแผนของกฎเกณฑ์ในเรื่องของเสรีภาพและความเสมอภาคที่สมาชิกของสังคมใดสังคมหนึ่งสังกัดอยู่ ซึ่งจะมีแตกต่างกันเป็นอย่างมากในแต่ละสังคมแม้แต่ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยด้วยกัน (สนธิ เตชานันท์, 2550) ซึ่งหลักในการเคารพสิทธิของปัจเจกบุคคลนั้นเป็นความจำเป็นต่อเมื่อนุชนแต่ละปัจเจกต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิระหว่างกัน กล่าวคือเพื่อป้องกันไม่ให้พฤติกรรมและการพูดตามสิทธิของตนเองไปกระทบกับสิทธิของผู้อื่น แต่หากเมื่อนักปัจเจกบุคคลผู้นั้นดำรงชีวิตอยู่เพียงลำพังคนเดียวเช่น เกาะหรือทะเลทรายเป็นต้น เขาย่อมสามารถทำการอันใดก็ได้โดยไม่ต้องกังวลว่าจะเป็นการกระทบสิทธิของปัจเจกบุคคลอื่น ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

ดังนั้นในหลักการของสิทธิของปัจเจกบุคคลในสังคมโลกอาจจำแนกสิทธิของปัจเจกบุคคลได้ 3 ประเภท คือ สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ และสิทธิส่วนบุคคล 1. สิทธิทางการเมือง (Political Rights) สิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐาน 3 ประการ อันเป็นปทัฏฐานให้เกิดระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งมีปรากฏชัดเจนในคำประกาศสากลแห่งสิทธิมนุษยชน มาตรา 21 ดังนี้

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศของตน ทั้งโดยทางตรงหรือโดยผ่านทาง การเลือกตั้งผู้แทนซึ่งเป็นไปโดยเสรี
2. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบริการสาธารณะจากรัฐในประเทศของตนอย่างเท่าเทียมกัน
3. เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นรากฐานของอำนาจในการปกครอง เจตจำนงนี้จะแสดงออกมากเป็นครั้งคราวในการเลือกตั้งที่แท้จริง ซึ่งจะต้องเป็นสิทธิการออกเสียงเลือกตั้ง

ทั่วไป และเป็นสิทธิที่เท่าเทียมกัน การออกเสียงเลือกตั้งนั้นจะต้องกระทำโดยลับ หรือโดยกระบวนการออกเสียงเลือกตั้งแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะเสรีเท่า ๆ กัน

นี่คือเงื่อนไขขั้นต่ำของระบอบประชาธิปไตย ถ้าไม่อยู่ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้แล้วก็ไม่อาจที่จะอ้างได้เลยว่าเป็นระบอบประชาธิปไตย (สนธิ เตชานันท์, 2550)

สรุปความว่า หลักปัจเจกนิยมเรื่องสิทธิเสรีภาพทางประชาธิปไตยนั้น หลักการประชาธิปไตยที่แท้จริงต้องมีการเคารพปัจเจกบุคคล โดยให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค พร้อมทั้งภราดรภาพ ด้วยการให้ปัจเจกบุคคลได้มีโอกาสในการเข้าถึงสิทธิพื้นฐานบางประการ ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และด้านส่วนบุคคล เพื่อเป็นปทัฏฐานให้ปัจเจกบุคคลแต่ละคนอยู่ร่วมกันได้โดยที่ไม่ละเมิดสิทธิของปัจเจกบุคคลอื่น ๆ ซึ่งหมายความว่าตัวของปัจเจกบุคคลเองก็ต้องเคารพสิทธิของปัจเจกบุคคลท่านอื่น ๆ ทำตามกฎกติกาของสังคมโดยชอบธรรม

ประการที่ 2 หลักความเสมอภาค อันได้แก่การยอมรับในความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนมีอย่างเท่าเทียมกัน หลักความเสมอภาคถือว่าเป็นหลักการพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ทุกคนย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยมิต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่น ๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เป็นต้น และในขณะเดียวกันก็ถือได้ว่าหลักความเสมอภาคนี้ทำหน้าที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจโดยการใช้อำนาจของรัฐแก่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง รัฐต้องสามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดรัฐจึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบหรือเป็นการให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นโดยเฉพาะ หากว่าการให้เหตุผลไม่อาจรับฟังได้แสดงว่าการใช้อำนาจของรัฐนั้นเป็นไปตามอำเภอใจไม่ได้ยึดโยงกับหลักความเสมอภาคตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยและหลักสิทธิมนุษยชน ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสามารถนำมาตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในการกระทำต่าง ๆ ว่าจะจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการได้ (อมร รักษาสัตย์, 2543)

หลักความเสมอนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักเสรีภาพเนื่องจากเป็นหลักการที่จะทำให้การใช้เสรีภาพเป็นไปอย่างเสมอภาคกันแก่ประชาชนทุกคน หากแต่เสรีภาพสามารถใช้ได้เพียงบุคคลบางคนเท่านั้นในขณะที่คนบางกลุ่มบางคนเข้าถึงไม่ได้ในกรณีดังกล่าวก็ไม่ถือว่ามีเสรีภาพแต่ประการใด (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2543) ความเสมอภาคจึงเป็นปทัฏฐานของเสรีภาพและเป็นหลักประกันในการทำให้เสรีภาพเกิดขึ้นได้จริง ดังนั้นหลักความเสมอภาคได้ถูกหมายจึงเป็นหลักการที่ทำให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ อย่างเท่าเทียมกันหรือไม่เลือกปฏิบัติ (non-discrimination) ทั้งนี้การปฏิบัติตามหลักความเสมอนั้นจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้น ๆ จึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาคขึ้นได้ (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554)

เรื่องความเสมอภาคนี้ ในหลักทางพระพุทธศาสนาซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในสาราณียธรรมสูตร ข้อที่ 4 ข้อที่ 5 และข้อที่ 6 คือ หลักสาธารณโภคี หลักสัสลสามัญญตา และหลักทักขิณสามัญญตา

หลักสาธารณโภคีนั่นคือการกระจายปัจจัยการดำรงชีพขั้นพื้นฐานทั้ง 4 ให้ประชาชนทุกคนในสังคมได้เข้าถึงอย่างเสมอภาคกัน ไม่หวงเอาไว้หรือกอบโกยเพื่อประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป ดังพุทธพจน์บทบาลีในโกสิยชาดกว่า เนกาสิ ลภเต สุขิ ผู้บริโภคคนเดียว ย่อมไม่มีความสุข (พระไตรปิฎกภาษาไทย/17/75/109) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งเป็นความจริงที่ว่า เมื่อประชากรในสังคมจำนวนหนึ่งสามารถเข้าถึงปัจจัย 4 และทรัพยากรของประเทศได้อย่างล้นเหลือ ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่ของสังคมมีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นต้องประสบความทุกข์ยากนานาประการ ในที่สุดผู้คนทั้งหมดของสังคมก็หลีกเลี่ยงความวุ่นวายจากปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ไม่ได้ เพราะการขาดปัจจัย 4 ในการดำรงชีพนั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อปัญหาอาชญากรรมทั่วโลก ดังนั้นแม้จะมีคนจำนวนหนึ่งซึ่งมีความสุขจากการเข้าถึงปัจจัย 4 และทรัพยากรได้มากกว่าคนอื่น แต่พวกเขาก็ต้องหวาดหวั่นทุกข์ใจกับปัญหาสังคมอันเกิดจากความเหลื่อมล้ำที่จะตามมา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

เมื่อนโยบายของรัฐหรือกติกาของบ้านเมืองกำหนดแนวทางปฏิบัติในเรื่องสาธารณสมบัติ และทรัพยากรของประเทศในด้านต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชากรทุกภาคส่วนในสังคมสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเสมอหน้ากันได้ ก็เป็นปทัฏฐานการเสริมสร้างประชาธิปไตยในหลักความเสมอภาคให้เข้มแข็งขึ้น และเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมแบบทุนนิยมสุดโต่ง จนเกิดวาทกรรมทางการเมืองดังเช่นในปัจจุบันว่า รวยกระจุก จนกระจาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

หลักสัสลสามัญญตา ในการอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์นั้น ความเสมอภาคกันเป็นหลักประกันให้องคาวพยวิถิต่างประชาธิปไตยมีความมั่นคง แต่ในความเสมอภาคของมนุษย์ชนทางด้านพุทธศาสนาในหลักสัสลสามัญญตานี้ ได้แก่ ความเสมอภาคทางด้านพฤติกรรมทางกาย ประการ 1 และความเสมอภาคกันด้านพฤติกรรมทางวาจาประการ 1 หมายถึงการประพฤติดีมีวินัยอยู่ใต้กฎหมายเสมอกัน หรือประพฤติดีมีวินัยอยู่ในกฎกติกาเสมอกัน คำว่า สัสลสามัญญตานั่น แปลว่า มีศีลเสมอกัน คือความประพฤติดี รักษาระเบียบวินัย มีความสุจริตทางกายวาจาที่จะกลมกลืนเข้าด้วยกัน ไร้ว่างใจกันได้ ไม่ทำตนให้เป็นที่เคลือบแคลงหรือนำรังเกียจหมายความว่า คนที่จะอยู่ร่วมสังคมกันนี้ จะต้องมศีลคือความประพฤติสุจริตคือความไว้วางใจกันได้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม และรักษาระเบียบวินัย ทำตามกฎกติกาของสังคมเสมอเหมือนกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

ถ้าคนในสังคมนี้มีความประพฤติไม่สม่ำเสมอ มีคนร้ายมาก กฎหมายไม่สามารถควบคุมคนให้มีความประพฤติสม่ำเสมอ หรือสถาบันการปกครองไม่สามารถปฏิบัติต่อทุกคน

อย่างยุติธรรมเสมอหน้ากัน ปลอ่ยให้มีการเบียดเบียนก่อความเดือดร้อนต่าง ๆ เช่น มีแก๊งค์ ปล้นฆ่าบ้าง ขบวนการค้ายาเสพติดบ้าง กลุ่มล่อลวงหญิงและเด็กไปค้าประเวณีบ้าง กลุ่มล่าสังหารคนต่างผิวต่างเผ่าบ้าง เป็นต้น อย่างนี้สังคมประชาธิปไตยก็อยู่ไม่เป็นสุข ระส่ำระสาย และพัฒนาลำบาก อย่างน้อยต้องมีศีล 5 เป็นพื้นฐานเสมอกันให้อยู่ร่วมกันสงบสุขได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

ดังนั้น สังคมที่ดีต้องมีกติกา และคนในสังคมต้องรักษากฎกันนั้นโดยมีความเสมอภาคคือเท่าเทียมกันต่อหน้ากฎหมาย ได้รับความยุติธรรมจากกฎหมายเสมอหน้ากัน เหตุดังนั้นความเป็นผู้มีศีลและการรักษาระเบียบวินัยให้สม่ำเสมอจึงเป็นประการที่สำคัญ

หลักทฤษฎีสามัญญตา ในสังคมที่ประชาชนอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก ๆ ย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความคิด ความเชื่อ ลัทธิ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ทักษะคติ ฯลฯ แม้ในสังคมประชาธิปไตยมีการเคารพสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคระหว่างกัน ผู้ใดจะแสดงออกทางวัฒนธรรมประเพณี ศาสนาลัทธิใด ๆ ก็ย่อมสามารถทำได้ตราบเท่าที่การแสดงออกนั้นไม่เป็นการล่วงละเมิดหรือเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นหรือทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายแตกแยก จึงเป็นอยู่เองที่ในสังคมนั้น ๆ จะต้องมีการบอกกติกาให้คนในสังคมได้ยึดถือและปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (ฉัตรชัย เนื่องพิมพ์ และคณะ, 2558)

ดังนั้น คำว่า ทฤษฎีสามัญญตานี้ หมายถึงการมีแนวความคิดเห็นร่วมหลักการลงกัน มีความเห็นเสมอกัน คือ มีทฤษฎี มีความเห็น มีความเชื่อมั่น ยึดถือในหลักการ อุดมการณ์และอุดมคติที่ร่วมกัน เริ่มแต่ยอมรับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550) การที่มนุษย์รู้จักที่จะเรียนรู้ยอมรับในข้อแตกต่างระหว่างกัน เข้าใจกฎเกณฑ์ของระบอบประชาธิปไตยนี้ เป็นการปรับความเห็นให้ตรง ซึ่งก็คือ ทฤษฎี หรือความเห็นนั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางพระพุทธศาสนานั้น ทรงสอนให้มนุษย์เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามเป็นจริงเพื่อให้คลายอุปาทานหรือความยึดมั่นถือมั่น ไม่ประมวณสิ่งทั้งปวงมาเป็นของตน จึงเป็นได้ว่าในหลักความเสมอภาคกันนี้ ต้องปรับความเห็นให้เสมอกัน ไม่มีความยึดถือตระหนี่ถี่เหนียว โดยประการสำคัญคือ ต้องไม่มีมัจฉริยะความตระหนี่ ความหวง ความคิดกีดกันไม่ให้ผู้อื่นได้ดี หรือมีส่วนร่วม (meanness; avarice; selfishness; stinginess)

1) อวามัจฉริยะ ตระหนี่ที่อยู่ หวงที่อาศัย เช่น ภิกษุหวงเสนาสนะ กีดกันผู้อื่นหรือผู้มิใช่พวกของตน ไม่ให้เข้าอยู่ เป็นต้น (stinginess as to dwelling)

2) กุลมัจฉริยะ ตระหนี่ตระกูล หวงสกุล เช่น ภิกษุหวงสกุลอุปฐาก คอยกีดกันภิกษุอื่นไม่ให้เกี่ยวข้องได้รับการบำรุงด้วย เป็นต้น (stinginess as to family)

3) ลาภมัจฉริยะ ตระหนี่ลาภ หวงผลประโยชน์ เช่น ภิกษุหาทางกีดกันไม่ให้ลาภเกิดขึ้นแก่ภิกษุอื่น (stinginess as to gain)

4) วัณณมัจฉริยะะ ตระหนี่วรรณะ, หวงสรีวรรณะ คือผิวพรรณของร่างกาย ไม่พอใจให้ผู้อื่นสวยงาม ก็ดี หวงคุณวัณณะ คือ คำสรรเสริญคุณ ไม่อยากให้ใครมีคุณความดีมาแข่งตน หรือไม่พอใจได้ยินคำสรรเสริญคุณความดีของผู้อื่น ก็ดี (stinginess as to recognition)

5) อัมมมัจฉริยะะ ตระหนี่ธรรม, หวงวิชาความรู้ และคุณพิเศษที่ได้บรรลุ ไม่ยอมสอนไม่ยอมบอกผู้อื่น กลัวเขาจะรู้เทียมเท่าหรือเกินตน (stinginess as to knowledge or mental achievements) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

ถึงแม้ในมัจฉริยสูตรนั้นพระพุทธองค์ได้ตรัสถึงเกจิกิษุบางเหล่าที่ประพจน์ไม่เสมอกันกับภิกษุโดยปกติ แต่หลักมัจฉริยธรรมดังกล่าวหาได้มีเฉพาะแก่เกจิกิษุฝ่ายเดียว หากแต่ยังเกิดขึ้นได้แก่มนุษย์โดยทั่วไปที่ไม่เห็นความเสมอภาคกันกับบุคคลเหล่านั้น คำนี้ถึงประโยชน์ที่ตนจะพึงได้เป็นประมาณ และในสังคมประชาธิปไตยการอยู่ร่วมกันโดยผาสุกนั้นจำเป็นที่ทุกคนต้องคำนึงถึงหลักความเสมอภาคกันในทุกด้าน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2550)

สรุปความว่า หลักความเสมอภาค คือการยอมรับในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ตั้งแต่เริ่มต้นปฏิสนธิในครรภ์จนกระทั่งสิ้นชีวิต โดยมองเห็นความเท่าเทียมกันของมวลมนุษยชาติ และไม่นำเอาความแตกต่างทางชาติพันธุ์ วรรณะ ศาสนา ความเชื่อเข้ามามีอิทธิพลให้เกิดอคติเลือกปฏิบัติ ซึ่งในหลักความเสมอภาคนี้ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องของสารณโภคิไไว้ในสาราณียธรรม เพื่อให้มวลมนุษย์มีความเอื้อเพื่อเอื้ออาทรดูแลทุกข์สุขระหว่างกันโดยทำตนให้เป็นอุปมาหรือที่เรียกว่าเอาใจเขามาใส่ใจเรา นอกจากนี้ยังทรงตรัสถึงหลักศีลสามัญญตาและทวิญญูสามัญญตา เพื่อให้มวลมนุษย์เคารพในระเบียบแห่งศีลธรรมของมนุษย์และมีทัศนคติเชิงบวกต่อคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ

ประการที่ 3 หลักภราดรภาพ เสาหลักต้นที่ 3 หลักประกันระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ หมายถึงว่า การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ มีทัศนคติต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันฉันญาติพี่น้อง คุ้นเป็นน้องมองกันเป็นพี่ เมตตาอาทรระหว่างกัน เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน คำบาลีว่า ภราดรภาพนี้ คือ สภาวะความเป็นพี่เป็นน้องกัน ซึ่งในทัศนคติทางพระพุทธศาสนานั้นเชื่อว่า สรรพสัตว์ในโลกนี้ทั้งปวงล้วนเป็นญาติพี่น้องกัน โดยเฉพาะ คำว่า ญาติ แปลว่า ความรู้ หมายถึงว่า ในความเป็นญาติพี่น้องนั้นต้องมีความรู้ใน 2 ประการ คือ

1) รับรู้ความสุขของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพื่อให้เกิดอนุโมทนาจิตคิดยินดีกับความสุขที่เกิดขึ้นมีขึ้นแก่เพื่อนมนุษย์ ป้องกันความอิจฉาริษยาไม่อยากให้ใครได้ดีมีสุขยิ่งไปกว่าตนเอง

2) รับรู้ความทุกข์ยากลำบากของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ในฐานะผู้ร่วมเกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน จึงเป็นหน้าที่ให้มนุษย์ด้วยกันได้บำเพ็ญคุณธรรมคือเมตตา กรุณา ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขจัดปัดเป่าความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้เบาบางจนกระทั่งหมดสิ้นไปตาม

ศักยภาพที่สามารถทำได้ (พระพุทธโฆสเถระ, 2556) ทั้งการรับรู้ถึงความสุขทั้งการรับรู้ถึงความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันนั้น จำเป็นต้องอาศัยคุณธรรมที่สำคัญคือ หลักสาราณียธรรม 6 ประการคือ

- 1) เมตตากรรม จะทำอะไร ก็ทำต่อกันด้วยเมตตา
- 2) เมตตาจริกรรม จะพูดอะไร ก็พูดต่อกันด้วยเมตตา
- 3) เมตตาโนกรรม จะคิดอะไร ก็คิดต่อกันด้วยเมตตา
- 4) สาธารณโภคี ได้อะไรมาก็มีกินมีใช้ ก็เผื่อแผ่ให้ทั่วถึงกัน
- 5) สีสสามัญญตา ประพฤติดีมีวินัย อยู่ได้กฎหมายเสมอกัน
- 6) ทิฏฐิสามัญญตา มีแนวคิดความเห็นร่วมหลักการลงกัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย

11/137/257)

สรุปความว่า หลักใหญ่ในการอยู่ร่วมกันของสังคมในวิถีทางประชาธิปไตยนั้น คือการที่ประชาชนสามารถมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองเศรษฐกิจและการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ได้ ภายใต้กรอบกติกาโดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพระหว่างกัน มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ และสวัสดิการแห่งรัฐพร้อมทั้งได้รับการปฏิบัติคุ้มครองดูแลจากอำนาจนิติบัญญัติบริหารตุลาการอย่างชอบธรรม เพื่อสร้างให้เกิดความภราดรภาพ รักกัน เหมือนพี่ดีกันเหมือนน้องปรองดองกันเหมือนญาติหรือหลักภราดรภาพโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในหลักเมตตาธรรม และสาราณียธรรมเป็นต้น

### บริบทของหลักการวิถีทางประชาธิปไตย

ระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นถือได้ว่าเป็นระบอบการปกครองที่ได้รับความนิยมกับสถานการณ์โลกปัจจุบัน หลายประเทศส่วนใหญ่ได้ยึดถือระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักในการปกครองประเทศ มิใช่เป็นเพราะว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุด แต่เป็นเพราะไม่มีระบอบการปกครองใดที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้ดีเท่ากับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นการปกครองที่คำนึงถึงอำนาจของประชาชนเป็นใหญ่กว่าอำนาจอื่นใด และเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ฉะนั้นหลักการวิถีทางประชาธิปไตยจึงจำแนกออกได้ 5 ประการ ดังนี้

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty)
2. หลักเสรีภาพ (Liberty)
3. ความเสมอภาค (Equality)
4. หลักนิติธรรมหรือหลักกฎหมาย (Rule of Law)
5. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) (ทะนงศักดิ์ เหมือนเตย, 2558)

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (Popular Sovereignty) หมายถึงประชาชนเป็นเจ้าของแห่งอำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ โดยอันที่จริงแล้วการปกครองใด ๆ ก็ตามในโลกนี้มีขึ้นหรือเกิดขึ้นก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มวลมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ ดังนั้นระบอบประชาธิปไตยจึงยึดถือหลักแห่งอำนาจอธิปไตยของปวงชนเป็นเสมือนหัวใจของระบบการเมือง กล่าวคือ ประชาชนเท่านั้นที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง ประชาชนแสดงออกซึ่งความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยการใช้สิทธิในการกำหนดตัวผู้ปกครอง โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง (Election Process) กระบวนการเลือกตั้งจึงเป็นกลไกสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พิจารณาเลือกสรรคู่แข่งทางการเมืองให้เข้ามารับผิดชอบหน้าที่ในการปกครองรัฐ การแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถกระทำได้ทั้งการเลือกตั้งผู้แทนให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการถอดถอนออกจากตำแหน่งทางการเมือง (พระธรรมบุญธมมธโร (หอมไม่วาย), 2550)

2. หลักเสรีภาพ (Liberty) หลักเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยในวิถีประชาธิปไตยเป็นการประกาศถึงเจตจำนงของเสรีชนที่ยึดมั่นในคุณค่าแห่งเสรีภาพ เพราะถือว่าเสรีภาพคือพลังแห่งการสร้างสรรค์สร้างงามความดีความงามของมนุษยชาติ ถ้าปราศจากเสรีภาพแล้วไซ้ร้ก็ปราศจากการสร้างสรรค์สร้างงามความดีความงามแห่งมนุษยชาติ ชีวิตของมนุษย์จะเป็นชีวิตที่ดี มีความสุขและความเจริญได้ก็จะต้องประกอบด้วยพลังแห่งการสร้างสรรค์สร้าง ดังนั้น วิถีประชาธิปไตยจึงต้องส่งเสริมและให้หลักประกันต่อการใช้เสรีภาพอย่างเสมอภาคของมนุษย์ วิถีประชาธิปไตยวางอยู่บนฐานรากทางทัศนคติว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล และมนุษย์ไม่อาจใช้เหตุผลของตนเองได้ ถ้ามนุษย์ขาดซึ่งสิทธิและเสรีภาพ (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2545)

ดังนั้นเสรีภาพในวิถีประชาธิปไตยจึงต้องประกอบด้วย

- เสรีภาพทางการเมือง
- เสรีภาพในทรัพย์สิน
- เสรีภาพในการนับถือศาสนา
- เสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัย
- เสรีภาพในการประกอบอาชีพ (ชูศักดิ์ ปริบุญโญ, 2553)

3. หลักความเสมอภาค (Equality) ความเสมอภาคในวิถีประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่มีความคู่กับหลักสิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคดังกล่าวนี้ ไม่ได้หมายถึงขีดความสามารถหรือศักยภาพของมนุษย์แต่ละคนต้องมีเท่าเทียมกัน เพราะเป็นไปไม่ได้ที่มนุษย์ทุกคนมีความสามารถเสมอเหมือนกันหมด แต่ความเสมอภาคในวิถีทางประชาธิปไตยนี้ หมายถึงความเสมอภาคกันใน 3 ด้านคือ

- ความเสมอภาคด้านการเมือง
- ความเสมอภาคด้านเศรษฐกิจ

- ความเสมอภาคด้านสังคม (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538)

ความสามารถด้านการเมืองนั้น คือการที่ผู้คนในสังคมทุกคนที่บรรลุนิติภาวะแล้วต้องสามารถมีสิทธิมีเสียงทางการเมืองที่สำคัญเช่น สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนของตนไปเป็นผู้ปกครองหรือบริหารประเทศแทนตนได้ โดยไม่ถูกจำกัดสิทธิด้านสถานภาพ เพศ การศึกษา ศาสนาและเชื้อเป็นต้น (ปัญญา อุดชาชน, 2557)

ความเสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจ คือความเท่าเทียมกันในการเลือกประกอบอาชีพ การคิดค้นผลิตนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อสร้างความมั่งคั่งมั่นคงให้กับตนเองตามตัวบทกฎหมายที่อนุญาตให้ทำได้ ดังนั้นในวิถีทางประชาธิปไตย ระบบเศรษฐกิจจึงต้องเปิดกว้างให้มีการแข่งขันกันได้โดยเสรี ไม่มีกฎหมายเอื้อให้กลุ่มคนใด กลุ่มคนหนึ่งเกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบอาชีพมากกว่าคนส่วนใหญ่ รวมทั้งต้องไม่มีกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่อาศัยช่องว่างกฎหมายในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจมากกว่าคนอื่น ๆ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาความกระจุกจนกระจาย และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เพราะความเสมอภาคทางเศรษฐกิจจะทำให้เกิดการแข่งขันอย่างเสรี ทุกคนสามารถสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับตนเองได้อย่างทั่วถึงกัน (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538)

ความเสมอภาคทางสังคม ในวิถีทางประชาธิปไตย ประชาชนจะต้องมีโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการของภาครัฐทุกอย่างซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ สิทธิการรักษาพยาบาล การศึกษา ความมั่งคั่งปลอดภัย การคมนาคมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นหลักประกันได้ว่า สวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ประชาชนเข้าถึงอย่างเท่าเทียมกันจะเป็นการต่อยอดให้เกิดความเท่าเทียมกันในด้านอื่น ๆ ได้ไม่ยาก (พระธรรมมุนญ ธมมธโร (หอมไม่วาย), 2550)

4. หลักนิติธรรมหรือหลักกฎหมาย (Rule of Law) กฎหมายเป็นมาตรการขั้นพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ เพื่อจัดข้อจำกัดทางธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งรุสโซ ได้กล่าวไว้ว่ากฎหมายนั้นเป็นรูปธรรมของเจตจำนงทั่วไปของประชาชน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2554)

ดังนั้นแล้ว หลักนิติธรรมหรือกฎหมายในวิถีทางประชาธิปไตยจึงมีองค์ประกอบดังนี้

4.1 กฎหมายมีที่มาชอบธรรม ดังปรัชญาจารย์ทางนิติศาสตร์กล่าวไว้ว่า ชนชั้นใดบัญญัติกฎหมาย ก็ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชนชั้นนั้น ฉะนั้นเพื่อให้กฎหมายเป็นประโยชน์กับประชาชนอย่างแท้จริง ต้องให้อำนาจประชาชนเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย เพราะไม่มีทางที่เขาจะบัญญัติกฎหมายเพื่อทำลายประโยชน์ของตนเอง เหตุดังกล่าวในวิถีทางประชาธิปไตยจึงกำหนดให้ผู้แทนของประชาชนเป็นผู้มีสิทธิในการบัญญัติกฎหมาย ซึ่งเป็นการรับรองหลักการกฎหมายที่มีความชอบธรรมในวิถีทางประชาธิปไตยซึ่งจะต้องเป็นกฎหมายที่มาจากฝ่ายนิติบัญญัติที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนนั่นเอง

4.2 ประชาชนต้องได้รับการคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่จำกัดฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ฯลฯ มีสิทธิ์ที่จะแต่งตั้งทนายเพื่อคุ้มครองความเป็นธรรมให้แก่ตนหากเกิดคดีความต่าง ๆ ขึ้นไม่ว่าจะเป็นโจทก์หรือจำเลย และจะต้องได้รับสิทธิความคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาอย่างเสมอภาคกัน (พระธรรมบุญ ธรรมธโร (หอมไม่วาย), 2550)

5. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ดังนั้นการตัดสินใจใด ๆ ก็ตาม ต้องยึดตามเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์เพื่อสะท้อนถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง ในหลักการเสียงข้างมากนั้นมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงดังนี้

5.1 เสียงข้างมากจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาค ทุกคนมีเสียงเท่ากันคนละหนึ่งเสียง

5.2 ยอมรับเสียงข้างมากและเคารพเสียงส่วนน้อย

5.3 การใช้เสียงข้างมากต้องไม่เป็นไปเพื่อละเมิดสิทธิเสียงส่วนน้อย (พระธรรมบุญ ธรรมธโร (หอมไม่วาย), 2550)

สรุปความว่า บริบทของหลักการวิถีทางประชาธิปไตยซึ่งประกอบด้วย 5 อย่าง ได้แก่ หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) หลักเสรีภาพ (Liberty) ความเสมอภาค (Equality) หลักนิติธรรมหรือหลักกฎหมาย (Rule of Law) และหลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) เป็นบริบทที่แสดงออกถึงสัมพันธภาพที่เชื่อมโยงกันของแต่ละองค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบต่างก็มีความสำคัญในการทำให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยกลายเป็นระบอบการปกครองที่มีคุณค่า อันเนื่องมาจากการที่ประชาชนทุกคนล้วนมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองโดยเท่าเทียมกัน ต่างก็มีเสรีภาพในการแสดงออกหรือทำกิจกรรมทางสังคมได้ตามที่ต้องการภายใต้กฎกติกาแห่งสังคมอันชอบธรรม มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรของประเทศ และการเคารพเสียงข้างมากให้เกียรติรับฟังเสียงส่วนน้อย

### การบูรณาการหลักสิทธิเสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพในวิถีทางประชาธิปไตย

ในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบบการปกครองที่เคารพอำนาจอธิปไตยของปวงชนเป็นประเด็นสำคัญกับหลักการสิทธิเสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพนั้น ดูเหมือนจะเป็นเรื่องเดียวกันที่แยกอย่างใดอย่างหนึ่งออกไปก็อาจทำให้ประชาธิปไตยหายไป หรือหลักสิทธิเสรีภาพเสมอภาคและภราดรภาพนั้นไม่มีอยู่จริง ทั้งนี้เพราะทั้งหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยกับหลักสิทธิเสรีภาพนั้นเป็นปทัสถานอาศัยซึ่งกันและกันหรือที่เรียกว่าบูรณาการจึงจะทำให้เกิดวิถีทางประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ซึ่งต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เสรีภาพในวิถีทางประชาธิปไตยต้องมีดุลยภาพ คือการใช้สิทธิและเสรีภาพของตนโดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นโดยประการที่การใช้สิทธิของตนนั้นจะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น การใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในวิถีทางประชาธิปไตยจึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของตนโดยสมภาพหรือเสมอภาค จัดเป็นความสมดุลหรือดุลยภาพแห่งประชาธิปไตย อีกทั้งเป็นลักษณะของทางสายกลาง (middle way) หรือวิถีแห่งความพอดีมีจุดศูนย์กลาง (midway point) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

2. ความเสมอภาค (Equality) ในวิถีทางประชาธิปไตย คือความเท่าเทียมกันตามกฎหมายของปัจเจกชน ความเสมอภาคขึ้นอยู่กับหลักความเที่ยงธรรม ความเท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิและหน้าที่ เช่น ความเท่าเทียมในด้านการเสียภาษี และสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง (วัชรินทร์ ชาญศิลป์, 2552)

3. ภราดรภาพ (Fraternity) ในวิถีทางประชาธิปไตยในเชิงประยุกต์นั้นคือการเคารพในเหตุผลซึ่งกันและกันที่ดี รวมทั้งเคารพในความเชื่อ หรือ สิทธิที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นหรือแนวคิดและทฤษฎีที่ต่างกันจะไม่นำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า “ความขัดแย้ง”(Conflict) (วิสุทธิ โพธิ์แท่น, 2554)

สรุปความว่าการปกครองในวิถีทางประชาธิปไตยนั้นต้องคำนึงถึงหลักการทางประชาธิปไตย 5 ประการคือ 1) หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) 2) หลักเสรีภาพ (Liberty) 3) ความเสมอภาค (Equality) 4) หลักนิติธรรมหรือหลักกฎหมาย (Rule of Law) และ 5) หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงให้กับประชาชนทุกคนได้อยู่ร่วมกันภายใต้กฎกติกาข้อตกลงทางวิถีประชาธิปไตยร่วมกันมีสิทธิเสรีภาพแสดงออกได้มีความเสมอภาคเท่าเทียมภายใต้กรอบกติกาสังคมโดยไม่เบียดเบียนกันอย่างปกติสุข

## บทสรุป

การปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่เคารพเสียงประชาชนเป็นใหญ่ โดยผ่านกระบวนการเลือกตัวแทนของประชาชนไปทำหน้าที่ในการปกครองบริหารประเทศนั้น ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการทางประชาธิปไตย 3 ประการคือ สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเมือง ศาสนา พฤติกรรมต่าง ๆ ได้โดยเสรีตามสิทธิที่สามารถกระทำได้ในกรอบกติกาแห่งสังคมคือกฎหมายที่มีความยุติธรรมอันจะไม่เป็นเหตุให้เกิดการละเมิดและเบียดเบียนสิทธิระหว่างกันของรัฐกับประชาชน และประชาชนด้วยกันเอง มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรและสวัสดิการด้านต่าง ๆ จากภาครัฐ เช่น ด้านสุขภาพ การศึกษา ความเท่าเทียมในการเลือกประกอบอาชีพ เป็นต้น และอยู่ภายใต้การคุ้มครองดูแลจากภาครัฐภายใต้กรอบกฎกติกา

กฎหมายอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคกัน เพื่อเป็นปทัฏฐานให้เกิดความรักความสามัคคีกันของประชาชนในประเทศ รักกันเหมือนพี่ ตีกันเหมือนน้อง ประองตองกันเหมือนญาติหรือที่เรียกว่า ภราดรภาพ ทั้งนี้หลักการบูรณาการสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคและภราดรภาพในวิถีทางประชาธิปไตยนี้เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสิทธิประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อันจะพึงมีเกิดขึ้นแก่ประชาชนตามครรลองวิถีประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ เพื่อทำให้เกิดเสถียรภาพทางประชาธิปไตยที่แท้จริง ไม่เกิดการรัฐประหารบ่อยครั้งดังเช่นที่เป็นอยู่

### เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2554). เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ. *วารสารปรัชญาสังคม อารยะเพื่อสังคมสงบสุขยั่งยืน*, 62(7), 95-102.
- ฉัตรชัย เนื่องพิมพ์ และคณะ. (2558). การศึกษาวิเคราะห์ฐานะเชิงสังคมของมนุษย์ตามทฤษฎีพระพุทธรศาสนาเถรวาท. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 12(2), 172-176.
- ชูศักดิ์ ปริปุญโญ. (2553). *การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในรวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ 9 : เรื่อง “ศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน”*. กรุงเทพมหานคร: พี.เพรส.
- ทะนงศักดิ์ เหมือนเตย. (2558). *หลักการและรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย*. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/50000up/2015/08/02/entry-1/comment>.
- ปัญญา อุดชาชน. (2557). สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองอเมริกันภายใต้หลักประชาธิปไตย. *รัฐสภาสาร*, 67(7).
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2545). *สังคมวิทยาการเมือง*. ขอนแก่น: คลังนา.
- พระธรรมนูญ ธรรมนูญ (หอมไม่วาย). (2550). *ประชาธิปไตยในมโนทัศน์ของพระพุทธศาสนา*. ใน *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). *ประชาธิปไตยไม่ยากถ้าอยากได้ (ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวจำกั.
- \_\_\_\_\_. (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (ครั้งที่ 16)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้งแมสโปรดักชั่นจำกัด.
- พระพุทฺธโชสเถระ. (2556). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.

- พระมหาปัญญา ปณฺญาทโธ (สุขวงศ์). (2556). *รัฐศาสตร์เบื้องต้น*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัชรินทร์ ชาญศิลป์. (2552). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของไทย : มุมมองทางนิติศาสตร์ สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 35(2), 15-25.
- วิสุทธิ โพธิแท่น. (2554). *แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สนธิ เตชานันท์. (2550). *พื้นฐานทางรัฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543). หลักความเสมอภาค. *วารสารนิติศาสตร์ มธ.*, 30(2), 160-183.
- สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). จุลสารเรื่อง “พัฒนาประชาธิปไตย...พัฒนาการเมืองไทย”. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อมร รักษาสัตย์. (2543). *ประชาธิปไตย : อุดมการณ์ หลักการและแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.